ऋणनिर्देश

'विवाह आणि वैवाहिक जोडीदाराची निवड या विषयीची बदलती मते : शिवाजी विद्यापीठातील स्नातकोत्तर विद्यार्थ्यांचा एक अभ्यास" या विषयावर लघुशोधनिबंध लिहित असताना विषयाच्या निवडीपासून अखेरपर्यंत माझे आदरणीय मार्गदर्शक डॉ. सर्जेराव आ. साळुंखे, प्रपाठक, समाजशास्त्र विभाग , शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर. यांचे फार मोठे मोलाचे सहकार्य लाभले. त्यांनी मला वेळोवेळी मार्गदर्शन करून शोध निबंध पूर्ण करण्यास प्रोत्साहन दिले. त्यांच्या प्रेमळ व क्रियाशील सहकार्यामुळेच मी हा लघुशोधनिबंध पूर्ण करू शकले. तेव्हा त्यांची मी ऋणी आहे. व त्यांच्या ऋणात राहणेच मी पसंत करते. तेव्हा सर्व प्रथम आभार मानने मी माझे आद्य कर्तव्य समजते.

शिवाजी विद्यापीठाच्या समाजशास्त्र विभागाचे माजी विभागप्रमुख डॉ. एस. एन. पवार सर व विभाग प्रमुख डॉ. आर. बी. पाटील सर यांचेही मला वेळोवेळी बहुमोल सहकार्य लाभले. त्यांचीही मी ऋणी व कृतज्ञ आहे. तसेच समाजशास्त्र विभागातील डॉ. जे.बी. अंबेकर, डी श्रीकांत सर, नायक, डॉ. राजलक्ष्मी बर्वे, श्रीमती सुजाता गोखले इत्यादी अधिव्याख्याते, समाजशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर या सर्वांचे वेळोवेळी मला मार्गदर्शन लाभले या बददल त्यांची मी ऋणी आहे.

तसेच संख्याशास्त्र विभागातील डॉ. डी. टी. शिर्के सर यांनी संख्याशास्त्रीय विश्लेषणासाठी बहुमुल्य सहकार्य केले त्याबददल मी त्यांची ऋणी राहीन.

तसेच बॅ. बाळासाहेब खर्डेकर ग्रंथालयातील श्रीमती सुमित्रा पी जाधव, प्रभारी ग्रंथपाल व ग्रंथालयातील सर्व सेवकांनी माझ्या संशोधनासाठी लागणारी माहिती व संदर्भ ग्रंथ वेळेत उपलब्ध करून देऊन सहकार्य केले त्याबद्दल मी त्यांची अत्यंत आभारी आहे.

तसेच माझ्या अभ्यासासाठीच्या प्रश्नावली भरून देणाऱ्या कला शाखा, वाणिज्य शाखा व विज्ञान शाखेतील विद्यार्थ्यांनी वेळात वेळ काढून त्या भरून दिल्या त्या बदद्ल मी त्यांचे आभार मानते. तसेच त्या प्रश्नावली विद्यार्थ्यांकडून भरून घेण्यास बहुमुल्य सहकार्य करणारे माझे मित्र व मैत्रीणी , अण्णासाहेब हारदारे , रशिद तहसिलदार , जितंद्र कोले, सुजाता पाटील, गीता केरीपाळे यांचे मी मनःपूर्वक आभार मानते.

वास्तविक माझ्या शैक्षणिक जीवनात मार्गदर्शन सहकार्य आणि आशिर्वाद देणारे माझे आई वडील , भाऊ, बहिण यांच्या सहकार्यामूळेच हे कार्य पूर्णत्वास नेण्यास साथ मिळाली. त्यामुळे त्यांचे प्रेम व प्रेरणा याबाबत मी त्यांची कायम ऋणीराहीन.

श्री सुनिल रा. बिर्जे व सौ सुनिता बिर्जे यांनी सदर प्रबंध संगणकावर बिनचूक व चांगल्या प्रकारे व वेळेत टंकलेखित करून दिला त्या बदद्लही मी त्यांची आभारी आहे.

एम.फिल्. पदवीच्या सुयशाकडे वाटचाल करीत असताना पावलोपावली ज्यांनी ज्यांनी मला आनंदाने, जिव्हाळयाने, सहंदयतेने मोलाचे मार्गदर्शन केले व प्रोत्साहन दिले त्या सर्वांचे मी ऋणी व मनःपूर्वक आभारी आहे.

कु. अर्चना बबूवानराव गायकवाड

संशोधिका

कोल्हापूर

दिनांक : ३० जून २००३.

अनुक्रमणिका

प्रकरण	शीर्षक	पृष्ठ कमांक
	DECLARATION	(i)
	CERTIFICATE	(ii)
	ऋणनिर्देश	(iii – iv)
	सारण्यांची यादी	(v – vi)
प्रकरण पहिले	विवाह संस्था आणि पारंपारिक हिंदू विवाहाचे स्वरूप	१ – १५
प्रकरण दुसरे	सकल्पनात्मक संदर्भचौकट आणि पध्दतीशास्त्र	१६–३४
प्रकरण तिसरे	विवाह विषयक अभिवृत्ती आणि वैवाहिक जोडीदाराविषयीची मते	३५ – ८६
प्रकरण चौथे	सारांश आणि निष्कर्ष	८७ – ९९
	संदर्भ सूची	१००–१०२
	परिशिष्ट	१०३–११४
	नमूना सर्वेक्षण प्रश्नावली	

******

सारणींची यादी

सारणी क्रंमांक	सारणीचे नांव	पृष्ठ क्रमांक
सारणी क्रमांक २ १	निवड केलेल्या नमुन्याची माहिती	३१
सारणी क्रमांक ३.१.१	उत्तरदात्यांचे वयानुसार वर्गीकरण	३६
सारणी क्रमांक ३.१.२	उत्तरदात्यांचे लिंगानुसार वर्गीकरण	३७
सारणी क्रमांक ३.१.३	उत्तरदात्यांचे विद्याशाखानिहाय वर्गीकरण	३८
सारणी क्रमांक ३.१.४	धर्मानुसार उत्तरदात्यांचे वर्गीकरण	३९
सारणी क्रमांक ३.१.५	उत्तरदात्यांचे जातीनुसार वर्गीकरण	४०
सारणी क्रमांक ३.१.६	उत्तरदात्यांचे कुटूंबांच्या आकारनुसार वर्गीकरण	४१
सारणी क्रमांक ३.१.७	कुटूंबांच्या प्रकारानुसार वर्गीकरण	४२
सारणी कमाकं ३.१.८	कुटूंबांच्या उत्पन्नाच्या मुख्य स्त्रोतनुसार वर्गीकरण	४३
सारणी क्रमांक ३.१.९	कुटूंबांचे सरासरी वार्षिक उत्पन्नानुसार वर्गीकरण	४४
सारणी क्रमांक ३.१.१०	उत्तरदात्यांचे सामाजिक आर्थिक वर्गानुसार वर्गीकरण	४५
सारणी क्रमांक ३.१.११	जिल्हयानुसार वर्गीकरण	४६
सारणी क्रमांक ३.२.१	विवाह एक संस्कार की करार उत्तरदात्यांची अभिवृत्ती	४८
सारणी क्रमांक ३.२.२	विवाह एक संस्कार की करार ? उत्तर दात्यांचे लिंग, धर्म, पदवी आणि कुटूंबाचा प्रकार यानुसार वर्गीकरण	४९
सारणी क्रमांक ३.२.३	विवाहात मुलाचे मत विचारात घेतले जाते का ?	५१
सारणी क्रमांक ३.२.४	विवाहात मुलीचे मत विचारात घेतले जाते का ?	५२
सारणी कमाकं ३.२.५	विवाहाचा जोडीदार आजकालच्या तरूणांना स्वतः निवडावा असे वाटते का ?	५३
सारणी क्रमांक ३.२.६	विवाहापूर्वी परस्परांना भेटणे योग्य आहे का ?	५४
सारणी क्रमांक ३.२.७	आपल्यामते विवाहापूर्वी जोडीदारांनी परस्परांना भेटणे योग्य का? उत्तरदात्यांच्या मताचे लिंग, धर्म ,पदवीनुसार वर्गीकरण	५६

सारणी क्रमांक ३.२.८	जोडीदार आपल्याच जातीतील समुदायातील असावा असे ठाम मत आहे काय ?	५८
सारणी क्रमांक ३.२.९	जोडीदार आपल्याच जातीतील असावा असे ठाम मत आहे का ? उत्तरदात्यांचे लिग, धर्म, पदवी आणि कुटूंबाचा प्रकारानुसार वर्गीकरण	५९
सारणी क्रमांक ३.२.१०	विवाहाचा जोडीदार आपल्याच धर्मातील असावा असे ठाम मत आहे का	६२
सारणी क्रमांक ३.२.११	जोडीदार आपल्याच धर्मातील असावा का ? उत्तरदात्यांच्या लिंग, धर्म, पदवी आणि कुटूंब प्रकारानुसार वर्गीकरण	६३
सारणी क्रमांक ३.२.१२	तुम्ही स्वतःचा विवाह कुंडली पाहून करणे पसंद कराल काय ?	६५
सारणी क्रमांक ३.२.१३	तुम्ही स्वतःचा विवाह कुंडली पाहून करणे पसंत कराल काय ? लिंग, धर्म, पदवी आणि कुटूंबाचा प्रकार यानुसार केलेले वर्गीकरण	६६
सारणी क्रमांक ३.२.१४	जोडीदाराचे शिक्षण किती असावे या नुसार वर्गीकरण ?	६८
सारणी क्रमांक ३.२.१५	उत्तरदात्यांना जोडीदार नोकरी करणारा असावा असे वाटते का ?	७०
सारणी क्रमांक ३.२.१६	आपण मुहूर्त पाहून विवाह पसंत कराल काय ?	७१
सारणी क्रमांक ३.२.१७	मुहूर्त पाहून विवाह करणे पसंत करतात काय? उत्तरदात्यांच्या लिंग,धर्म, पदवीनुसार केलेले वर्गीकरण	७२
सारणी क्रमांक ३.२.१८	आपण स्वतः विवाह कोणत्या प्रकारे कराल ?	७४
सारणी क्रमांक ३.२.१९	आपला विवाह कोठे व्हावा असे वाटते ?	७५
सारणी क्रमांक ३.२.२०	आपल्या मते मुलीचे पालक मुलीचा विवाह ठरविताना कोणत्या गोष्टीला प्राधान्य देतात.	७६
सारणी क्रमांक ३.२.२१	आपल्या मते मुलाचे पालक मुलाचा विवाह ठरविताना कोणत्या गोष्टीना प्राधान्य देतात ?	७८
सारणी क्रमांक ३.२.२२	आपण स्वतः जोडीदार निवडताना कोणत्या गोष्टीला प्राधान्य द्याल?	७९
सारणी क्रमांक ३.२.२३	आजकाल हुंडा कोणत्या स्वरूपात दिला / घेतला जातो असे आपले निरीक्षण आहे ?	८१